

REMISSVAR

2016-06-20
Dnr 3.9:0194/16

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Låt fler forma framtiden (SOU2016:5)

(dnr Ku2016/00088/D)

Inledning

I den representativa demokratin är den främsta kanalen för medborgaren att utöva politiskt inflytande rösträtten. De förtroendevalda representerar sedan medborgarna som i nästa val kan utöva ansvar genom att förnya eller dra tillbaka sitt förtroende för ett parti. Utredningen tar upp viktiga frågor om hur medborgaren skall kunna få mer inflytande över den politiska agendan och ett ökat deltagande i de demokratiska beslutsprocesserna. Många av utredningens förslag är väl underbyggda och Barnombudsmannen uppskattar speciellt att ett helt kapitel vigs åt ungas delaktighet och inflytande.

I den representativa demokratin hamnar frågan om barns rätt till deltagande och inflytande ofta på undantag och behandlas – i den mån det alls sker – styvmoderligt. Detta gäller i synnerhet de barn som faller under den gräns som utredning definierar som unga. Barn under 18 år som är folkbokförda i en kommun är, i likhet med vuxna, medborgare i kommunen och landstinget/regionen. De formella möjligheterna för barn och ungdomar att komma till tals i de kommunala och landstingskommunala beslutsprocesserna är begränsade. Barn har inte rösträtt i val, de är inte valbara till förtroendeposter och kan inte annat än genom förmyndare begära laglighetsprövning av offentliga beslut. Det betyder att de inte via röstsedeln kan välja sina yttersta företrädare eller utkräva ansvar genom att välja beslutsfattare på nationell, regional eller lokal nivå. Detta är inte nödvändigtvis orimliga begränsningar i barns delaktighet, men skall dessa kunna förenas med artikel 12 i barnkonventionen som rör barns rätt att uttrycka sin åsikt och att denna ska tillmätas betydelse i alla frågor som rör barnet så kräver detta att samhället ger barn och unga andra möjligheter att påverka och utkräva ansvar.

Barnombudsmannens uppfattning är att barns möjligheter att både utöva och utveckla demokrati till stor del handlar om det som görs i barnens vardag. Vi menar att utredningen tar upp flera olika formella sätt att öka, framförallt, ungas inflytande och delaktighet. Barnombudsmannen anser att det är minst lika viktigt att vuxna som befinner sig i barns närhet utövar ett vardagligt demokratiskt förhållningsätt. Det innebär att vuxna bör ha kunskap om vad detta innebär och att de inkluderar barn och unga i frågor de berörs av utifrån ålder och mognad.

När barn och unga upplever att de inte får möjlighet att delta eller att deras åsikter och tankar inte tas på allvar kan det innebära att de känner att de inte är lika mycket värda. En sådan känsla kan leda till en uppgivenhet och leda till ett utanförskap. Om vi är måna om att behålla vårt demokratiska system är det av stor vikt att samtliga medborgare, oavsett ålder, ges möjligheter att delta och bli tagna på allvar. Barnombudsmannen uppskattar att utredningen berör dessa frågor även om det vore önskvärt om denna strävan förtydligades ytterligare för barn under 18 år.

3. Om delaktighet och jämlikt inflytande

3.6.2 Tillsätt en maktutredning

Barnombudsmannen ser gärna att en maktutredning tillsätts med den inriktning som utredningen föreslår. Barnkonventionens artikel 2 uttrycker att barn inte ska diskrimineras, bland annat på grund av ålder, och att staten ska sträva mot att skapa likvärdiga villkor. Av barnkonventionens artikel 12 framgår att barn och unga har rätt att göra sin röst hörd och få sina åsikter beaktade utifrån ålder och mognad. Därför menar vi att en sådan utredning bör ta upp vilka särskilda utmaningar det kan finnas för barn och unga under 18 år och vad som behöver göras för att vi på bästa sätt säkerställa att barn inte utsätts för diskriminering på grund av ålder och hur deras rätt till inflytande och delaktighet kan stärkas.

10 Deltagande och inflytande på nationell nivå

10.4.1 Underlätta deltagandet i remiss, samråd och hearings.

Barnombudsmannen välkomnar utredningens bedömning att det vore positivt om regeringskansliet breddar urvalet av organisationer, speciellt organisationer som annars inte gör sin röst hörd, som bjuds in till att delta i remissprocesser, samråd och hearings. Barnombudsmannen anser att barn- och ungdomsorganisationer är speciellt viktiga att inkludera i detta förfarande.

11 Medborgardialog och samråd i kommuner och landsting

11.5.5 Medlemmarna ska ha förutsättningar att delta

Barnombudsmannen är även här positiv till att utredningen lägger visst fokus på unga och barn, men den kunskaps- och informationsspridning som åläggs kommuner och landsting bör inkludera information riktad till och anpassad för barn för att göra dem medvetna om sina rättigheter och vilka möjligheter till inflytande som finns.

11.5.6 Information om demokratisk delaktighet på webben

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning om att kommunerna bör använda internet för att nå ut med information om demokratisk delaktighet. I detta fall är information anpassad för barn och ungdomar extra viktig då Internet är en viktig kanal för barns informationsinhämtning.

14 Ungas delaktighet och inflytande

Vi anser att flera av förslagen är positiva och kan bidra till att utveckla ungas rätt till inflytande. Några av de delar som vi särskilt vill lyfta fram är:

- Försöksverksamhet för 16-åringar att rösta i kommunalval

- Förslaget om att tillförsäkra att ungas perspektiv kommer till uttryck i beslutsprocesser
- Öka skolelevs kunskap om formerna för medborgerligt inflytande
- Stärka ungas egen organisering, föreningskunskap och främja föreningsengagemang i skolan

Vi är positiva till att utredningen på flera olika sätt vill bredda och utveckla formerna för barns och ungas delaktighet. Det finns dock några särskilda synpunkter som vi valt att lyfta fram under respektive rubrik.

14.8 överväganden och förslag om ungas inflytande och delaktighet

14.8.1 Försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder

Vi delar utredningens förslag om att genomföra ett försök med sänkt rösträttsålder. Utredningen har i tidigare kapitel reflekterat över att de unga är underrepresenterade bland förtroendevalda. Genom en sänkt rösträttsålder kan intresset för att engagera sig politiskt öka och på så sätt bidra till att fler unga kan bli förtroendevalda. Det förutsätter dock att det finns strukturer och attityder som skapar förutsättningar för att unga ska välja rollen som förtroendevald.

För att skapa så bra förutsättningar som möjligt för ett aktivt valdeltagande bör det tas fram relevant information, utvecklas former för möten mellan de förtroendevalda och de unga förstagångsväljarna med mera.

14.8.2 Unga ska ges reella möjligheter till inflytande och delaktighet

Barnombudsmannen utgår ifrån barnkonventionen som ger alla barn upp till 18 år egna rättigheter som staten ska leva upp till. En av de grundläggande principerna i barnkonventionen är artikel 12 som fastslår att alla barn har rätt att göra sin röst hörd och få sina åsikter beaktade. En annan grundläggande princip återfinns i artikel 3 som säger att barnets bästa ska sättas i främsta rummet. För att dessa principer ska kunna genomföras i praktiken bör det på alla nivåer i samhället utvecklas system och metoder. Det kan handla om att utveckla så kallade prövningar av barnets bästa där just barns och ungas röster utgör en viktig del. Genom att utveckla sådana arbetssätt skapas också möjligheter för barn upp till 18 år att delta i de demokratiska processerna.

14.8.4 Öka skolelevs kunskaper om formerna för medborgerligt inflytande

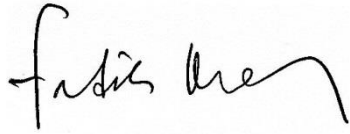
Utredningen har flera förslag som handlar om att barn och unga ska få kunskap om demokrati och hur samhället fungerar vilket vi inte har något emot. Däremot anser vi att staten även bör fokusera på att ge kunskap till vuxna om vad det kan innebära att ha ett demokratiskt förhållningssätt och om hur barnkonventionen kan genomföras i praktiken.

Vi menar också att barn och unga ska få kunskap om sina rättigheter och vilka möjligheter som finns och vilka man ska vända sig till när rättigheterna kränks.

14.8.7 Stärk ungas egen organisering, föreningskunskap och främja föreningsengagemang i skolan

Här menar vi att det förutom den tillgång till lokaler som utredningen lyfter fram även behövs stödjande insatser i form av till exempel personella och ekonomiska

resurser. Barnombudsmannen menar att det är viktigt att det avsätts ekonomiska resurser som är lättgängliga att få tillgång till för de barn och unga som vill genomföra insatser för att stärka demokratin. Vår erfarenhet visar också att det bör finnas funktioner i kommuner och landsting/regioner som på barns och ungas villkor stödjer och utvecklar de ungas engagemang.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Fredrik Malmberg". The signature is fluid and cursive, with a long horizontal stroke at the end.

Fredrik Malmberg
barnombudsman